

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARIDA UMUMMA'DANIY KOMPETENTLIKNI SHAKLLANTIRISH

Mingqobilova Zarnigor Abdusamad qizi

Termiz davlat pedagogika instituti

"Pedagogika tarixi va nazariyasi" yo'nalishi magistranti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11306062>

Annotatsiya. Ushbu maqola bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida umumma'daniy kompetentlikni shakllantirishning nazariy asoslari va amaliy yo'nalishlarini tadqiq etadi. Tadqiqot usullari sifatida adabiyotlar tahlili, so'rovnoma o'tkazish va pedagogik kuzatuvdan foydalanilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, talabalarning umumma'daniy kompetentligini rivojlantirish uchun maxsus o'quv dasturlari, madaniyatlararo muloqot treninglari va amaliyotlar muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashda umumma'daniy kompetentlikni shakllantirishning samarali yo'llarini ishlab chiqishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: umumma'daniy kompetentlik, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari, madaniyatlararo muloqot, o'qituvchilarni tayyorlash.

FORMATION OF UNIVERSAL COMPETENCE IN FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Abstract. This article studies the theoretical foundations and practical directions of the formation of universal competence in future primary school teachers. Literature analysis, survey and pedagogical observation were used as research methods. The results show that special curricula, intercultural dialogue trainings and practices are important for the development of students' overall competence. The results of the study will help to develop effective ways to form universal competence in the training of future teachers.

Keywords: general competence, future primary school teachers, intercultural dialogue, teacher training.

ФОРМИРОВАНИЕ ОБЩЕКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Аннотация. В данной статье рассматриваются теоретические основы и практические направления формирования общекультурной компетентности у будущих учителей начальных классов. В качестве методов исследования использовались анализ литературы, проведение анкетирования, педагогическое наблюдение. Результаты показывают, что специальные учебные программы, тренинги по межкультурной коммуникации и практики важны для развития общекультурной компетентности учащихся. Результаты исследований способствуют разработке эффективных путей формирования общекультурной компетентности в подготовке будущих педагогов.

Ключевые слова: общекультурная компетентность, будущие учителя начальных классов, межкультурная коммуникация, подготовка учителей.

KIRISH

Globalashuv va ko'pmadaniyatli jamiyatning rivojlanishi tufayli ta'lim sohasida o'qituvchilarning umumma'daniy kompetentligini shakllantirish tobora dolzarb masalaga aylanmoqda. Umumma'daniy kompetentlik o'qituvchilarga turli madaniy muhitlardan kelgan

o'quvchilar bilan samarali ishlash, ular o'rtasida o'zaro hurmat va tushunishni rivojlantirishga yordam beradi [1]. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun bu kompetentlik alohida ahamiyatga ega, chunki ular o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi [2].

USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Tadqiqotda umumma'daniy kompetentlikni shakllantirishning nazariy asoslari va amaliy yo'nalishlari o'rganildi. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, umumma'daniy kompetentlik tushunchasi turli xil talqin qilinadi va uning tarkibiy qismlari haqida har xil fikrlar mavjud [3].

Tadqiqotchilar umumma'daniy kompetentlikni shakllantirish uchun turli yondashuvlarni taklif qilishgan, jumladan, madaniyatlararo muloqot treninglari, maxsus kurslar va amaliyotlar [4].

Empirik tadqiqot doirasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari ishtirokida so'rovnoma o'tkazildi va pedagogik kuzatuv amalga oshirildi. So'rovnomada talabalarning umumma'daniy kompetentlik darajasi va uni rivojlantirish yo'llari haqidagi fikrlari o'rganildi. Pedagogik kuzatuvda esa talabalarning madaniyatlararo muloqot ko'nikmalari va muammoli vaziyatlarda qaror qabul qilish qobiliyatlari baholandi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining umumma'daniy kompetentlik darajasi yuqori emas. So'rovnoma natijalariga ko'ra, talabalarning 68% umumma'daniy kompetentlikni rivojlantirish zarurligini his qilishadi, ammo 42% bu borada yetarli bilim va ko'nikmalarga ega emasligini ta'kidlashdi [5]. Pedagogik kuzatuv natijalari shuni ko'rsatdiki, talabalar madaniyatlararo muloqotda qiyinchiliklarga duch kelishadi va stereotiplar ta'sirida qaror qabul qilishadi.

Shuningdek, tadqiqot davomida umumma'daniy kompetentlikni shakllantirishning samarali usullari aniqlandi. Bular qatoriga madaniyatlararo muloqot treninglari, maxsus o'quv kurslari, amaliyotlar va mustaqil tadqiqot loyihalarini kiritish mumkin [6]. Talabalar ushbu tadbirlar orqali turli madaniyatlar haqida bilimlarini oshirish, stereotiplarni engish va madaniyatlararo muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga muvaffaq bo'lishdi.

TAHLIL VA MUHOKAMA

Olingan natijalar bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida umumma'daniy kompetentlikni shakllantirish zaruratini ko'rsatadi. O'qituvchilar ta'lim jarayonida madaniy xilma-xillikni hisobga olishlari va barcha o'quvchilar uchun teng imkoniyatlarni ta'minlashlari kerak [7]. Shuning uchun, pedagogika oliy ta'lim muassasalarida umumma'daniy kompetentlikni rivojlantirishga qaratilgan maxsus dasturlarni joriy etish maqsadga muvofiq.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, umumma'daniy kompetentlikni shakllantirish jarayoni kompleks yondashuvni talab qiladi. Nazariy bilimlarni o'zlashtirish bilan birga, talabalar amaliy ko'nikmalarni ham rivojlantirishlari kerak [8]. Madaniyatlararo muloqot treninglari va amaliyotlar talabalarning haqiqiy hayotiy vaziyatlarda o'z bilim va ko'nikmalarini qo'llash imkonini beradi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida umumma'daniy kompetentlikni shakllantirish dolzarb vazifa hisoblanadi. Bu jarayon maxsus o'quv dasturlari, madaniyatlararo muloqot treninglari va amaliyotlarni o'z ichiga olishi kerak.

Umumma'daniy kompetentlikning shakllanishi bo'lajak o'qituvchilarga turli madaniy muhitlardan kelgan o'quvchilar bilan samarali ishlash va ularga sifatli ta'lim berishga yordam beradi.

Umumma'daniy kompetentlik bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining professional rivojlanishining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Oliy ta'lim muassasalari bu kompetentlikni shakllantirishga alohida e'tibor qaratishlari va talabalarni ko'pmadaniyatli ta'lim muhitida ishlashga tayyorlashlari zarur. Bu esa, o'z navbatida, jamiyatda madaniy xilma-xillikni qadrlash va bagrikenglikni rivojlantirishga xizmat qiladi.

REFERENCES

1. Ibragimov, X.I., 2022. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashda umumma'daniy kompetentlikning ahamiyati. *Pedagogika va psixologiyada innovatsiyalar*, 2(3), pp.120-128. [1]
2. Qodirov, M.A., 2020. Oliy ta'lim muassasalarida talabalarning madaniyatlararo muloqot kompetentsiyasini rivojlantirish. *Xalq ta'limi*, (4), pp.32-38. [2]
3. Nurmatova, M.R., 2019. Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini takomillashtirish yo'llari. *Zamonaviy ta'lim*, (5), pp.51-58. [3]
4. Sharipova, D.D., 2018. Talabalarning madaniyatlararo kompetentligini shakllantirish: muammo va yechimlar. *Pedagogik mahorat*, (2), pp.75-80. [4]
5. [Muallif tomonidan o'tkazilgan pedagogik kuzatuv natijalari] [5]
6. Ahmedov, A.A., 2021. Madaniyatlararo muloqot treninglarining bo'lajak o'qituvchilar uchun ahamiyati. *Uzluksiz ta'lim*, (1), pp.62-68. [6]
7. Djo'rayev, R.H., 2017. O'qituvchilarning madaniyatlararo kompetentligini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari. *Pedagogika*, (4), pp.45-51. [7]
8. Mirzayeva, S.A., 2016. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining umumma'daniy kompetentligini shakllantirish texnologiyalari. *Pedagogik ta'lim*, (3), pp.68-73. [8]